
OD REDAKCJI

Archeologia wykracza dziś często poza późne średniowiecze, nierzadko sięgając do czasów nam współczesnych. Poza metodyką badań terenowych, zmienia się także podejście do odkryć z czasów późniejszych. Nadal tradycyjnie wykorzystuje się źródła pisane, częściej sięgając do archiwaliów i źródeł ikonograficznych.

W odniesieniu do obrządku pogrzebowego, kończy się okres pewnej bezradności archeologa, kiedy stykał się z grobami całkowicie pozbawionymi inwentarza. Zmienia się także podejście do pewnych utartych terminów, jak np. „cmentarzysko przykościelne”, ponieważ często nekropole powstały wcześniej aniżeli świątynia, przy której są zlokalizowane. Pojawiają się też w późnym średniowieczu, poza obszarem Wrocławia, cmentarze zlokalizowane na terenie grodzisk.

Z pełnego średniowiecza znane są już cmentarze żydowskie, a w XVI w. pojawiają się nekropole protestanckie. Zmarli chowani w tym obrządku wyposażeni byli w specyficzne przedmioty o częściowo określonej symbolice, a stroje pogrzebowe – sądząc z liczby metalowych elementów – były odświętne.

W literaturze polskiej niewiele jest opracowań obrządku pogrzebowego z późnego średniowiecza i czasów nowszych. Z prac historyków wymienić tu trzeba przede wszystkim książkę A. Labuddy z 1983 r. *Liturgia pogrzebu w Polsce do wydania Rytuału Piotrkowskiego (1631)* i E. Kizika z 1998 r. *Śmierć w mieście hanzeatyckim w XVI–XVIII w.* Drobniejsze, choć jakże wartościowe prace, publikowana są w serii *Funeralia Lednickie*.

Dla Śląska dysponujemy przyczynkiem K. Wachowskiego *Problematyka cmentarzy przykościelnych w średniowiecznym Wrocławiu* (w: *Civitas & villa. Miasto i wieś w średniowiecznej Europie*, Wrocław–Praha 2002) oraz E. Wólkiewicz *Inter plebejos in cimiterio* (w: *Mundus hominis – cywilizacja, kultura, natura*, Wrocław 2006). Bardzo ważna jest wydana w 2007 r. książka M. Buraka i H. Okólskiej *Cmentarze dawnego Wrocławia*, stanowiąca jednak głównie opracowanie archiwaliów dotyczących wrocławskich nekropolii.

Książka, którą oddajemy do rąk Czytelników jest opracowaniem głównie materiałów pozyskanych w trakcie badań archeologicznych, czasem architektonicznych na terenie Wrocławia. Uwzględniono w niej średniowieczne i nowożytnie cmentarze chrześcijańskie, zarówno katolickie jak i protestanckie (w praktyce luterańskie) oraz żydowskie.

Na graniczących ze Śląskiem Morawach powstały dwie monografie omawiające obrządek pogrzebowy na terenie Europy w I–XX w., Josefa Ungera *Pohřební ritus 1. až 20. století v Evropě z antropologicko-archeologické perspektivy* (2006) i Michaeli Králíkovej, *Pohřební ritus 16.–18. století na území střední Evropy (antropologicko-archeologická studie)*, (2007).

Redakcja ma w planie wydawniczym opublikowanie syntezy średniowiecznego obrządku pogrzebowego we Wrocławiu, pióra Magdaleny Wojcieszak oraz monografii cmentarzyska protestanckiego przy kościele Salwatora we Wrocławiu.

Krzysztof Wachowski